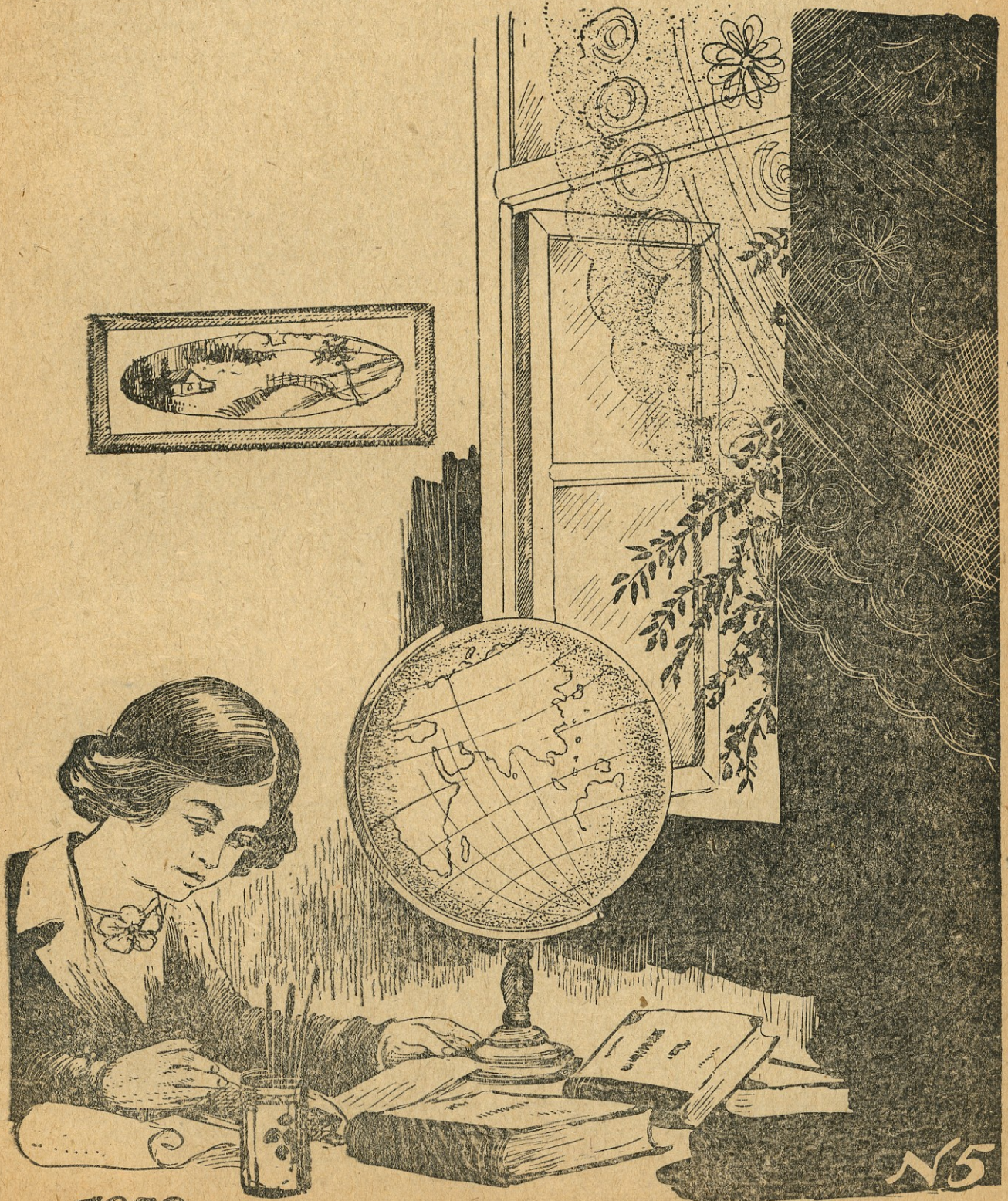

170
1939/2

ბავშვული
გაზეთი

ბავშვები

1939

№5

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

წელიწადი მათთვის

პიონერი

საბ. აღკვ ცენტრალური კომიტეტისა და
საბ. განსახორციელების მეთოდური შუამდგომლობა

მ ა ი ს ი 1939 წ. № 5

გამომცემლობა „კომუნისტი“, რედაქციის მისამართი: თბილისი, გრიბოედოვის ქ. № 34, ტელ. 3-02-61.

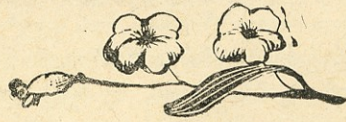
შინაარსი

	გვ.
1. ალექსანდრე აბაშელი, — მაისის დროშა (ლექსი)	1
2. ნინო ნაკაშიძე, — პირველი მაისი (მოთხრობა)	2
3. მარია ბარათაშვილი, — მაისის საღამო (ლექსი)	6
4. ცკვიტი, — ჯემალი (მოთხრობა)	7
5. სანდრო ჟღენტაძე, — მერცხლის მოფრენა (ლექსი)	11
6. გრიგოლ ბერძენიშვილი, — მოსამსახურე (პიესა)	12
7. დიდი რუსი სატირიკოსი, — (წერილი)	16
8. იუპიტერის თანამგზავრები, — (წერილი)	გარეკანის მე-3 გვ.
9. ქალაქების სახელწოდებანი, — (გასართობი)	გარეკანის მე-4 გვ.

ჟურნალის გაფორმება და ყდის მხატვრობა
ეკუთვნის მხატვ. ი. ქაქიაშვილს

პასუხისმგებელი რედაქტორი—ელ. აგლაძე პასუხისმგებელი მდივანი—ნ. სიკრილაძე

მამოსის დროშა

ზეცას მოსწყურდა ქუხილი,
მიწას სახნისი მოჰშივდა,
მთაზე გადმოდგა მაისი
აყვავებულის დროშითა.

დროშას ჩამოსწყდნენ სხივები,
ქვეყანა შემოირბინეს,
დაბრუნდნენ, ხეზე ჩამოსხდნენ,
სადაც ყვავილი ბიბინებს.

— სად ნავარდობდით, სხივებო,
რა სივრცე მოითარეშეთ?
რა ნახეთ მოსაგონარი
ჩვენი მიჯნების გარეშე?

ოქროს სხივები აქლერდნენ,
როგორც ჩონგურის სიმები:
ვნახეთო ღამის წყვილაღში
სისხლის და ცრემლის წვიმები.

ფერფელი ვნახეთო დამწვართა,
ჩამონგრეული სახლები,

ხალხი, დაბმული ჯაჭვითა,
და აშვებული ძაღლები.

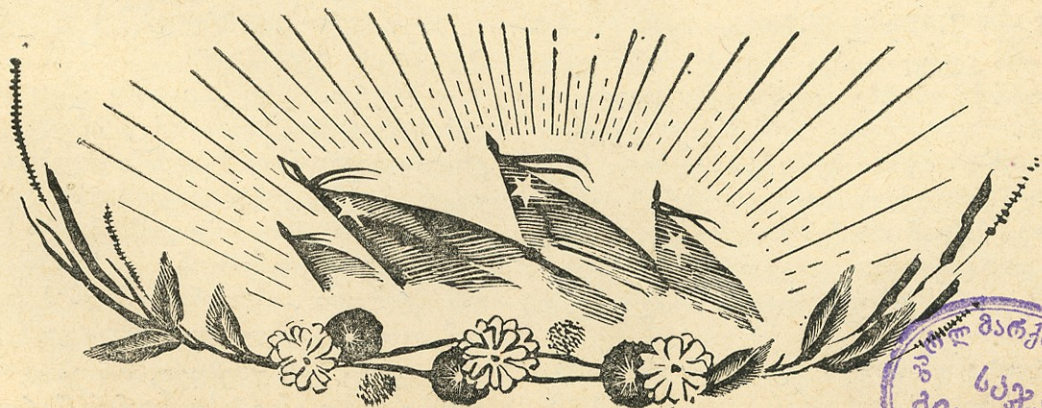
— მაისის დროშის სხივებო,
ისრებო დიდის ბრძოლისა!
დღეს თქვენი ფრენის დღე არი,
თქვენი საომრად ქროლისა.

ისწრაფეთ, კვლავ გადალახეთ
ღლისა და ღამის საზღვარი,
რიჟრაჟის კარი შეაღეთ,
სადაც ღამეა საზარი.

ეყვნის წკრილით ჩაფრინდით
არწივთა მოშლილ ბუდეში,
დაჭრილთა გული განკურნეთ
ღონის მომგვრელი ნუგეშით.

წაიღეთ ჩვენი სალაში
და ძმური დანაპირები,
ხვალის იმედით ალაგზნეთ
დღეს მხარშეკრული გმირები.

3528

პირველი მაისი

მაშინ თორმეტ-ცამეტი წლის ბიჭი ვიქნებოდი. ჩემი უფროსი ძმა ბათომში ქარხანაში იყო მუშად, მე კი სკოლაში ვსწავლობდი. ერთხელ, პირველი მაისის წინაღღეს, საღამოს ის იყო ვახშმის ჭამას ვაპირებდით, მე სუფრა უკვე დავდგი. დედამ პატარა კოჭობით ლობიო გამოსწია ცეცხლის პირიდან, ჭადი არეკა, დატეხა, სუფრაზე დააწყო, რომ მოულოდნელად თავზე ჩემი ძმა დაგვადგა, თან ერთი კაცი შემოაყვია. დედაჩემი კინაღამ გადაირია სიხარულით. მიესალმა სტუმარსაც და ორივენი ვახშმად დასვა. მე გავიქეცი და ხელადით ღვინო ამოვიღე ქვევრიდან. როცა ღვინო შემოვიტანე, ჩემი ძმა რაღაცას სერიოზულად ელაპარაკებოდა დედას, და დედაც გულმოდგინედ უსმენდა.

— მე ხვალ დილით გელოდი!—უთხრა დედამ.

— ჩვენ აქაური კომიტეტის დავალებით ჩამოვედით, — თქვა ჩემმა ძმამ, — მიტინგზე ამ ჩემმა ამხანაგმა უნდა ილაპარაკოს.

დედამ შეხედა სტუმარს და გაიცინა.

— კარგი მოლაპარაკება?

გაიცინა ჩემმა ძმამაც.

— აი, შენ თვითონ მოისმენ ხვალ.

— მოვისმენ. ჩვენ უკვე დანიშნული გვაქვს იმისთანა ადგილი, რომ ეჭვს ვერაფერ ვერ აიღებს. მე უკვე ათ კაცს შევატყობინე, — თქვა დედა და დაუმატა: — შენ ხომ იცი, ათისთავი ვარ. უფრო დაწვრილებით გეტყვის ასისთავი.

— შენ რას აკეთებ, ბიჭო გიგილავ? — მომიბრუნდა ძმა და გადამხვია ხელი, — იძახი კიდევ შენ „კაფე-თესეს“, თუ დაგავიწყდა? — უცებ მიუბრუნდა ის სტუმარს სიცილით და უთხრა:

— შენ ვერ წარმოიდგენ, როგორ აჯავრებს ჩემი პატარა ძმა გუგულს, — და ისევ მე მომიბრუნდა. — აბა ერთი დაიძახე „კაფე-თესეს“, გიგილა, თუ კაცი ხარ.

მე, ცოტა არ იყოს, შემრცხვა სტუმრის, რომელიც, ცალწარბაწეული, ღიმილით შემომცქეროდა უსიტყვოდ. მაგრამ აბა, ჩემ ძმას როგორ გავაწბილებდი და დავიძახე: „კაფე-თესეს, კაფე-თესეს“, ყველას გაეცინა. ყველაზე მეტს იცინოდა სტუმარი.

— შენ, ძმავე, დიდებული კაცი ყოფილხარ, მართლა რომ გუგულს ძახილში ვერ გაარჩევ! — თქვა მან და დამკრა ბეჭზე ხელი.

ვახშამი სწრაფად გავათავეთ.

— აბა, ახლა ვნახოთ, რას გვეტყვიან კომიტეტიში, — თქვა ჩემმა ძმამ და ორივენი წავიდნენ. როდესაც ისინი დაბრუნდნენ, მე უკვე მეძინა.

დილით დედამ გამაღვიძა და მითხრა:

— შვილო გიგილა, როგორც კი სწავლა გავითავდება, მაშინვე გამოიქეცი შინ, მიტინგზე ერთად წავიდეთ.

— დედა, დღეს სამი გაკვეთილი გვაქვს და ადრე მოვალ.

სასწავლებელში რომ მივედი, რაღაც დიდი აურზაური და მითქმამოთქმა იყო, ეზოში მაზრის უფროსის ეტლი იდგა და რაზდენიმე ინგუში კარებთან გამოქიმულიყო. როდესაც ზარი გაისმა და კლასში შევიბრინეთ, მასწავლებელიც შემოვიდა და ჩქარა მაზრის უფროსი და ინსპექტორიც შემოაყვინენ. შემოვიდნენ თუ არა, მაშინვე კედლებისაკენ გაიხედეს. კედლებიდან იყურებოდნენ მეფეების ფერადი სურათები.

— აქ ყველაფერი რიგზეა, — თქვა ინსპექტორმა და მოგვიბრუნდა ჩვენ: — ბავშვებო, მეხუთე და მეექვსე კლასში გუშინ, როდესაც სწავლა გათავდა, ვიღაც ავაზაკს ჩამოუგდია კედლიდან და დაუხევია მათი უდიდებულესობის სურათები და იმათ ადგილას დაუწერია საზიზღარი სიტყვები: „გაუმარჯოს პირველ მაისს“. ჩვენ გავიგეთ, რომ იმ დროს მეორე კლასის მოწაფეები ყოფილან იქ. ჩვენ კარგად ვიცით, ვინც იყვნენ, მაგრამ გვინდა თქვენ თვითონ თქვათ ყველაფერი და შეიძლება გაპატიოთ შეცდომა და დაგტოვოთ სასწავლებელში.

ჩვენ ყველანი ვღუშდით. მაშინ წამოიწია მაზრის უფროსი და დაგვიყვირა:

— მე ვიცი, თქვენ ყველანი ყაჩაღები და ყაჩაღების შვილები ხართ! თქვენ სწავლა კი არა, კატორღა გეკუთვნით. მე დანამდვილებით ვიცი, რომ თქვენ აქ გუშინ „ინტერნაციონალს“ მღეროდით და თამაშობდით „ძირს ნიკოლოზ, მალლა მუშაო“. ახლავე თქვით, ვინ მოიგონა ეს საზიზღარი თამაში, ვინ მღეროდა „ინტერნაციონალს“? თქვით, თორემ ყურებს დაგავლეჯთ, ყველას გაგწკებლავთ!

რადგანაც ჩვენ ვღუშდით, მან განაგრძო, — დამიძახეთ ახლავე ინგუშს, მოიტანოს წკებლები, — მიუბრუნდა ის ბოქაულს, — მე ვაჩვენებ ამათ სეირს, მე

გამოგებრტყავ ამით თავიდან ინტერნაციონალსა და მარსელიეზას.

ჩვენ ყველანი შეშინებულნი ვიდექით. უცებ გამოხტა ერთი ჩვენი ამხანაგი და გაბედულად უთხრა:

— არა, ბატონო, იქ ჩვენი კლასის მოწაფეები არ ყოფილან. ჩვენ, ბატონო, დიდები ვართ, იქ კი მეორე განყოფილების მოწაფეები იყვნენ, ჩვენ მეორეკლასელები ვართ.

მაზრის უფროსი უკმაყოფილოდ მოტრიალდა, რაღაც უთხრა ინსპექტორს და გავარდა კლასიდან. ინსპექტორმა კი გამოგვიცხადა:

— სასწავლებელი დახურულია, შეგიძლიათ შინ წახვიდეთ.

როდესაც შინ მივირბინე, ჩემი ძმა და სტუმარი საუზმეს შეექცეოდნენ.

— რა ამბავია, შვილო, ასე ადრე რომ დაბრუნდი? ხომ არ გამოიპარე? — მითხრა დედამ.

— არა, დედა, მეფის სურათი დახიეს მეხუთე კლასში და სასწავლებელი დახურეს.

— ოჰ, ეს ცუდი ამბავია დღევანდელი დემონსტრაციისათვის, — თქვა დედაჩემმა.

— ერთის მხრით, მაგრამ მეორე მხრით არა უშავს, დეე, იცოდნენ, რომ ბავშვებიც მათი წინააღმდეგი არიან, — თქვა სტუმარმა და დაუმატა: მსგელობაზე დღეს, უთუოდ, ხელის აღება მოგვიხდება. მიტინგით დაგკმაყოფილდეთ.

მოვიდა ასისთავი სებასტიანე ინწკირველი. შავჩოხიანი, მაღალი კაცი, ხელში დიდი ჯოხი ეჭირა.

— ძალიან ცუდი ამბავია. — თქვა მან — მთელი პოლიცია გახელებულია და ფეხზე დამდგარა, მეშინია თავს არ დაგვესხან.

— რაც უნდა მოხდეს, ჩვენ მაინც უნდა მოვაწყოთ მიტინგი და ავადურიალოთ ჩვენი დროშა! — წარმოთქვა სტუმარმა და ჩემმა ძმამაც დაუდასტურა.

— დროშებს მოვიტანთ, — თქვა ასისთავმა, — მაგრამ განსაკუთრებით პირველი მაისისათვის არ არის.

— პირველი მაისის დროშა ჩვენ გვაქვს, — წამოხტა დედაჩემი. — წამოდი, გიგილა, მოვიტანოთ!

— ჩვენც წამოვალთ, — უთხრა ჩემმა ძმამ და ყველანი წავედით მარანში.

დედამ მოხადა თავი ერთ პატარა ქვევრს კუთხეში და ამოიღო წითელი ატლასის დროშა. იმაზე ოქრომკედლით ეწერა „პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!“, ქვემოთ კი ოქრომკედლითვე იყო ამოქარგული „გაუმარჯოს პირველ მაისს, მუშათა ბრწყინვალე დღესასწაულს!“

ჩემი ძმა ალტაცებამი მოვიდა, გადაეხვია და აკოცა დედას.

დედამ კი გაუწია მას გაშლილი დროშა და უთხრა:

— წაიდე, შვილო, ტარი იქ გაუკეთე, ეს ჩვენი ქალების ძღვენია პირველ მაისს.

— მაშ მე წავალ, ხალხი აწი იწყებს დენას, — თქვა ასისთავმა და დაუმატა: — რა ექნა, შესაფერი ყარაული ჯერ ვერ ვიშოვნე, თუ მოგვასწრებს, არ დაგვინდობენ, დაგვხოცავენ.

ერთ წუთს ყველანი დუმდნენ. უცებ მოტრიალდა ჩემკენ სტუმარი:

— აბა, გივილაზე უკეთეს ყარაულს სად ვიშოვნით, გავა ხეზე, ჩაჯდება ტოტებში და თუ რამე საშიში, ესე იგი, კაზაკები ან მაზრის უფროსი, დაინახა, დაიძახებს „კაფე-თესე“ და ჩვენც დავიშლებით. — არა, გივილა? — მომმართა მან და დაუმატა, — ვერც ვერავინ გაიგებს, ყველას გუგული ეგონები.

მე აღარ ვიცოდი რა მექნა სიხარულით. აქამდის როგორღაც განზე ვგრძნობდი თავს, ახლა კი მეც ჩამრიეს საქმეში. სიხარულით ხმა ველარ ამოვიღე.

— მერე კიდევ ბავშვს რას უზამენ, — თქვა ჩემმა ძმამ.

— თუ მოასწრეს, მათრახით კი გაუმასპინძლდებიან.

— არა უშავს, გივილა, — მითხრა სტუმარმა, — ჩვენ, რევოლუციონერები, მათრახს კი არა, სახრჩობელასაც არ უნდა შევეშინდეთ. გაბედული უნდა იყო, მამაცი. მხოლოდ გამბედავებს აქვთ უფლება რევოლუციონერები იყვნენ, მხოლოდ გამბედავებს აქვთ უფლება გაიმარჯვონ.

ეს ერთი საუკეთესო წამი იყო ჩემ ცხოვრებაში. მე შეგხედე მის გადავარცხნილ თავს, მის გაცინებულ შავ, წვრილ, ღრმა თვალებს, მის თეთრად მოელვარე ფართე კბილებს, და ალტაცებით გავუწიე ორივე ხელი. მან გრძნობით ჩამომართვა ხელი და მიმართა ძმას:

— აი, რა კარგი ბიჭი ყოფილა შენი ძმა, კირილე, ყოჩალი!

— ორივე კარგი რევოლუციონერი ბიჭები მყავს, ენაცვალოს მაგათ დედა, და მეც გამარევილი ვიყავი ამ სიბერის დროს, — თქვა დედამ და მიმართა ასისთავს:

— აბა, სებასტიანე, შენ გაყევი აწი გზას, — და სებასტიანეც გაუდგა გზას თავისი გრძელი ჯოხით. ჩქარა სტუმარი და ჩემი ძმაც წავიდნენ ერთად. მე და დედამ კი დაგვეტეთ სახლის კარი და ჩვენც გავემართეთ.

მე დამევიწყდა მეთქვა, რომ ჩვენ ქალაქარეთ ვცხოვრობდით, მაგრამ კავშირი კი ქალაქთან გვქონდა. მიტინგი კარგა შორს, ტყეში იყო დანიშნული. გზაში ვხედავდით, როგორ მიდიოდა ხალხი მიტინგზე თითო-ოროლა, ხან სამსამი და ოთხოთხიცი, მაგრამ ყველა მიდიოდა საქმიანი შესახედლობით, ერთმანეთს არ ელაპარაკებოდნენ, ვითომც საერთო არაფერი ჰქონდათ. დედაჩემი მიდიოდა, როგორც დაბარებული, აქეთ-იქით არც კი იყურებოდა, მაგრამ მე ასე მეგონა, რაღაც საოცნებო, მოჯადოებულ ქვეყანაში ვიყავი.

მართლაც, თქვენ ვერ წარმოიდგენთ უფრო ლამაზს და წარმტაც გზას: ირგვლივ ყველაფერი ყვავდა, ყველაფერი მწვანედ ხასხასებდა, ყველა და ყველაფერი გალობდა, მღეროდა, ჭიკჭიკობდა და უსტვენდა. მალლიდან მზე დაგვხაროდა და ნელი ნიაფი აშრიალეზა ყანებში უკვე ტანაყრილ სიმინდსა და რცხილის ნორჩ ფოთლებს. ჩვენ გავედით დიდ ხილზე. ხიდის ქვეშ ფირუზისფერი დიდი მდინარე მიჩქრიალებდა თეთრი ქვებით მოფენილ ფართე კალაპოტში და თეთრად აქაფებული ტალღებით ეხეთქებოდა და იფშენებოდა დიდ ლოდებზე. შეეუღდექით აღმართს, მივდიოდით მთავარი საურმე გზით და არსად ვუხვევდით ბილიკებზე.

— თუ კახაკები დაგვესხნენ თავს, უთუოდ ამ გზით წამოვლენ, — ამბობდა დედაჩემი.

უკვე მივუახლოვდით მთაზე შეფენილ ტყეს, რომ ერთი ცხენოსანი კაცი შეგვხვდა. ეს კაცი ჩვენი მახლობელი სოფლის აზნაურისშვილი იყო. მოგვიახლოვდა თუ არა, გაიღიმა და თავი დაუკრა დედაჩემს.

- ეკას სიცოცხლე! — მოიხანდა მან ყაბალახი.
- იცოცხლე, ბატონო! — მიუგო დედაჩემმა.
- საით მიემგზავრები, ეკა ბატონო, ამ მზის-გულზე?

— აქეთ მული მყავს მზეკარს, ბატონო ბართლომე. თქვენ სად ბრძანდებოდით?

— მეც მზეკარს, ცოლისდაი მყავს, ბატონო ეკა, — თქვა მან, დაჰკრა ცხენს მათრახი და გააჩქარა ქალაქისაკენ.

დედაჩემმა გააყოლა თვალი და თავი გააქნია:

— რა უნდოდა ახლა მაგას მზეკარს? ვინ იცის, მზეკარს კი იყო? აჰ, წმინდა წყლის კაცი არ უნდა იყოს.

- ჯაშუში ხომ არ იქნება, დედა?
- აბა, რა ვიცი!

ავედით აღმართზე და შევჩერდით ტყის განაპირას. ხეები აქ უფრო მეჩხრად იყო ამოსული. ამოვარჩინეთ ერთი უფრო მაღალი, ფოთლიანი და მოფარებული ხე და მაშინვე ავედი ზედ.

- გაიხედე, გზა მოჩანს!?
- ჰო, დედა, რასაკვირველია, მოჩანს, გზა კი არა, ჩვენი ქალაქი კი იხედება აქედან.
- ხიდს ხედავ?
- რასაკვირველია!

— აბა კარგი, იჯექი მანდ და თუ დაინახო, რომ მოდიან, მაშინვე სამჯერ ზედიზედ დასძახე, „კაფე-თესე“ გესმის, როგორც დაგვაბარეს, არც მეტი, არც ნაკლები, და მაშინვე ჩამოსრიალდი და გაიქეცი, რომ არ დაგინახონ!

მე, ცოტა არ იყოს, მწყინდა დედაჩემის ამდენი ჩიჩინი, პატარა ხომ არ ვიყავი. ჩვენი სტუმარი რევოლუციონერად მთვლიდა, დედა კი ისე მელაპარაკებოდა, როგორც პატარას.

- აბა, ახლა წავალ, — თქვა დედამ.
- მე მაშინვე ჩამოვსრიალდი ხიდან.

— დედა, მეც წამოვალ, ვნახავ როგორ იკრიბებიან და ისევ გამოვიქცევი.

დედა ცოტა შეყოყმანდა, მაგრამ დამთანხმდა. ჩვენ შევედით ხშირ ტყეში და გავედით ტყის გულში, კარგა მოზრდილ მინდორში. აუარებელ ხალხს მოეყარა თავი. ისმოდა თავშეკავებული ლაპარაკი, ნელი სიცილი. ხალხი დგა ჯგუფჯგუფად და ბაასობდა. ერთ მხარეს რამდენიმე წითელი დროშა იყო წარწერებით და მარქსისა და ენგელსის სურათებით. ჩვენი ყველაზე წინ იყო წამოწეული და მზის სხივებზე წითლად ციმციმებდა ოქრომკედლით ამოქარგული სიტყვები. „ესტრადას“ ამზადებდნენ მოლაპარაკებებისათვის.

ოჰ, რომ იცოდეთ, რარიგ მინდოდა დარჩენა და ყურის გდება, თუ რას იტყოდნენ, როგორ მინდოდა მომესმინა ჩვენი სტუმრის სიტყვა! მე დარწმუნებული ვიყავი, რომ მისი სიტყვები წარმტაცი და სასწაულმომქმედი იქნებოდა, მაგრამ მე მას დავპირდი... გამოვიქეცი, გავედი ხეზე და დავიწყე ყურება გზისაკენ. ვხედავდი, როგორ მიმოდიოდა ხალხი, ცხენოსნები და ქვეითნი, როგორ მიჭრიალებდნენ ურმები. ვხედავდი, როგორ მიიკლაკნებოდა მინდვრებსა და ყანებში ფირუზისფერი დიდი მდინარე, ვხედავდი თოვლით დაბურულს აჭარა-გურიის თეთრ მთარეხილს, ვხედავდი, როგორ მალამალა მიიწევდა ნათელ ცაზე მზე და მთასა და ბარს აბნევდა ბრწყინვალე სხივებს. ტყიდან კი მოდიოდა გაურკვეველი გუგუნნი. უკლებ სიჩუმე ჩამოვარდა, და მაშინვე იგრიალა ტაშმა. „მოლაპარაკე ავიდა ტრიბუნაზე“ — გავიფიქრე და მთლად სმენად გადავიქეცი. არაფერი ისმოდა. ჩემი თვალები გზისაკენ იყო მიმართული, გულისყური — მიტინგისაკენ. არ ვიცი, რამდენ ხანს ვიჯექი ასე, რომ უკლებ ისევ იგრიალა ტაშმა, „ვაშა, ვაშა! გაუმარჯოს პირველ მისის!“ გაისმა ჰაერში და ისევ აგუგუნდა ხმა და

შეცებ ისევ დაწყნარდა ყველაფერი. „ნეტავი ვინ ლაპარაკობს?“ — გაფიქრე მე, რომ უცებ გორაკის ქვემო-დან ხეებში ბილიკით ჩუმად, უხმოდ ამოვი-დნენ ცხენოსანი კაზაკის ოფიცერი, მაზრის უფროსი და თან ამოჰყვათ თოფებითა და შუბებით შეიარაღებული კაზაკე-ბის რაზმი. მე იმათ ფართე საურმე გზით მოველოდი, ცხენების ფეხების თქარათქურით, და ისინი კი ჩუმად მომეპარნენ და გავეშვდი, თმა ყალყზე დამიდვა, კანკალმა ამიტანა და კინალამ ჩამოგვარდი ხიდან.

ერთ წუთსაც არ მიფიქრია ჩემ თავზე. ვგრძობდი მხოლოდ, თუ როგორ დაერეოდნენ ახლა ეს გააფთრებული კაზაკები და და-ხოცავდნენ ყველას, ყველას, წაარ-თმევდნებ დროშებს... და უცებ გამახსენდა სტუმრის სიტყვები: „გამარჯვება გაბედულებს ეკუთვ-ნისო“, მოვიკრიბე ძალღონე და დაეძახე „კაფე-თესე, კაფე-თესე, კაფე-თესე“ და კიდევაც მოაგ-დო ოფიცერმა ცხენი ჩემ ხესთან. ოფიცერი და მაზრის უფროსი სწრაფად გადმოხტენ ცხენებიდან. ოფიცერმა ჩუმი ხმით გასცა ბრძა-ნება:

— მოიმარჯვეთ თოფები, ნელა, უსიტყვოდ მომყევით, შენ გაგვიძეხი წინ! — მიუბრუნდა იმ კაცს, ჩვენ რომ შეგვხვდა.

ეტყობოდა, კაცს არ უნდოდა წინ წასვლა.

— წინ რა საჭიროა? — თქვა მან გაუბედავად, — ამ ბილიკით პირდაპირ...

— ჰო, ჰო, გასწით, ბევრს ნუ ლაპარაკობთ. მე თვითონ ვიცი, რაც არის საჭირო. შენ კი, პახომენ-კო, — მიმართა მან ერთ კაზაკს, — ამ ცხენებს მოუარე, — და მიუგდო ლაგამი. ერთ წუთს ყველანი შე-ჩერდნენ, დაირაზნდნენ.

— აბა, მწყობრად, ნაბდები გაისწორეთ ფეხზე, ფეხის ხმა არ გაიგონონ და არ გაიქცენ.

კაზაკებმა დაიხედეს ფეხებზე, და მხოლოდ ახლა მივხვდი, როგორ

მომეპარნენ: კაცებსაც და ცხენებსაც ნაბდის ნაჭრები ჰქონდათ ფე-ხებზე აკრული. შემდეგ გადმოიღეს თოფები, მოიღერეს სასროლად და გასწიეს მიტინგისა-კენ ფრთხილად და უხ-მოდ.

ოჰ, როგორ შინდო-და მეყვირა მოდიან მეთქი, მეშინოდა, ვაი თუ ვერ გაიგონეს ჩემი „კაფე-თესე“, ან ვერ მო-ასწრეს დაშლა მეთქი,

მაგრამ იმისიც მეშინოდა, რომ საქმე წამებდინა.

რაზმი მიიმალა ტყეში. კაზა-კმა პახომენკომ მოიყვანა ცხენე-ბი, მიეყრდნო ჩემ ხეს და წეკოს მოუკიდა. ხელში დიდი მათრახი ეჭირა. მე არ ვიცოდი რა მექნა: გადმოვმტარიყავი — დამინახავდა, არ გადმოვმტარიყავი და რამდენ ხანს უნდა ვყოფილიყავი ხეზე შემჯდარი?

გადავწყვიტე: რაც იქნება, იქნე-ბა მეთქი, ჩუმად წამოგსრიალდი და კარგა მალლიდან გადმოვხტი ძირს.

ცხენები დაფრთხნენ, თავზარ-დაცემული კაზაკი ყვირილით გა-დახტა იქით, მათრახი ხელიდან გაუვარდა და პირჯვრის წერას მოჰ-ყვა. მე ერთ წუთს შეეჩერდი. კაზაკმა რომ დამინახა, გონებაზე მოვიდა, წამოავლო ხელი მათრახს და გა-მოქანდა ჩემკენ. მაგრამ მე უკვე შორს ვიყავი, მიგრბოდი, რაც ძალი და ღოხე მქონდა. ავირბინე ზევი-თა ბილიკზე და გადმოვიხედე. კაზაკს ერთი ცხენი უკვე დაეჭირა, ხეზე მიება და ახლა ძეგორე მოჰ-ყავდა, აზნაურიშვილის ცხენი კი ქვევით ხიდზე მირბოდა...

როდესაც კაზაკები მივიდნენ მიტინგის ადგილას, იქ აღარავინ არ დახვდათ, გარდა ჯირკებისა, რომლებიც ესტრადის მაგიერობას სწევდა. მე რომ ზევითა ბილიკზე ავირბინე, ერთ ხის ძირას ამოფარე-ბული დედაჩემი დავინახე, მიცდი-და და მაშინვე გამოიქცა ჩემკენ.

— რა ამბავია, დედა?

— მშვიდობა! — მითხრა მან, — შენი „კაფე-თესე“ რომ გავიგონეთ, მაშინვე დავიშალეთ.

— სტუმარმა ილაპარაკა, დედა? რა ილაპარაკა, კარგად ილაპარაკა?

— სტუმარმა ილაპარაკა, კირილემაც და სხვებმაც. დროშებიც ავაფრიალეთ. ყველა საუცხოოდ ილაპარაკებდა, მაგრამ, რასაკვირველია, სტუმარი ყველაზე უკეთ.

— დედა, სტუმარი? სადაა სტუმარი?

— ოჰ, სტუმარს ვერ ნახავ, ისინი უკვე წავიდნენ ბათომში.

— დედა, წავიდეთ, იქნება დავეწიოთ, მე მინდა კიდევ დავინახო.

— არა, დაიცა, ჯერ ჯარი წავიდეს!

ჩავჯექით და გზისაკენ დავიწყეთ მზერა. მართლაც, არ გასულა დიდი ხანი, რომ კახაკების რაზმი დაეშავა შარავნაზე. წინ ოფიცერი და მაზრის უფროსი, როგორღაც კისერმოღრეცილები, მიდიო-

დნენ ცხენებით. ეტყობოდათ, კახაკებს ნაბღები მოედროთ და მკაფიოდ ისმოდა იმათი ფეხის ხმა. იმათ დანახვაზე წამოვარდი, ხტუნაობა დავიწყე და სამჯერ ზედიზედ დავძახე „კაფე-თესე, კაფე-თესე“ და „გაუმარჯოს პირველ მაისს, მუშათა დღესასწაულს!“

ზურგს უკან ხარხარი მომესმა. მოვიხედე და ჩვენი სტუმარი, კირილე და ორი თუ სამი კაცი მოდიოდა.

— გაუმარჯოს პირველ მაისს, მუშათა დღესასწაულს! — წარმოთქვა სტუმარმა და ხელი გამომიწოდა, — ყოჩაღ, ბიჭო გიგილავე, დღეს შენ გაიმარჯვე, აი ასე უნდა იყო ყოველთვის მზად მუშათა საქმისათვის! გახსოვდეს: გამარჯვება გაბედულებს ეკუთვნის, — მითხრა მან და უცებ წავიდა. ყველანი გაჰყვნენ და ხეებს მიეფარნენ.

მაიის ბაკათაშვილი

პირმცინარე იას,
გულჩახვეულ ვარდებს,
მზეჭაბუკის ტროფობით
ათრთოლებულ ველებს,
გრძნობის ჩურჩულ-შრიალს,
მიწის გულში ნაღებს,
მზის ხვევნაში შობილს
ყვავილს უპირველესს, —
ჩემი საღამო!

ვარსკვლავების ფიფქით
ჩამოთოვილ ღამეს,
ხალისიან ფიქრით
განათებულ დღეებს,
სიოს, რომ მოგვითვლის

ნანახიდან რამეს
და ლიკლიკა წყარო
სათქმელს მოამღერებს, —
ჩემი საღამო!

რა რომ გაზაფხული
შემოაღებს კარებს,
მიწას დაეფრქვევა
მძივი ოქროსფერი,
მეც ანთებულ გულით
მაისს დავატარებ,
მეც ვიციანი მზესთან
და წყაროსთან ვმღერი:
„მაისს საღამო!“

ჯემალი

დასასრული *)

— იმ ღამეს ნისლი იდგა და უგემურად ჟინჯილავდა. ნოტიო სიცივე ძვალსა და რბილში უვლიდა ადამიანს, როცა ბაქოდან დაგვიანებული მატარებელი თბილისის სადგურს მიაღწა. ბაქანი და დიდი დარბაზი აიშალა და ახმაურდა. ჩემოდნებიანმა ხალხმა ნიაღვარივით იწყო დენა. ხმაურობა უარესად გაძლიერდა და ამ საერთო ჩოჩქოლს რადიოს გამოსახილიც ზედ დაერთო: „ყურადღება, ყურადღება, ამხანაგებო! მატარებელი №59 ბათუმი-მოსკოვი 10 წუთის შემდეგ შემოვა, მგზავრებს ვთხოვთ მოემზადლოთ.“

ბაქოდან მოსული მგზავრები კი შესავალ კარებს აწყდებიან. აძონძილი და უქულო ჯემალი თბილი ვაგონიდან ამ ტალღას გამოჰყვა და სიცივეზე ვერხვის ფოთოლივით იწყო კანკალი.

ო, ლამაზ ვაგონში როგორ თბილოდა, მერე რა ტკბილად ეძინა! ხეტავი ასე ერთი კვირა, ან ერთი თვე ევლო, რომ დაესვენა და ამ სიამოვნებით დამტკბარიყო! რა კარგი იყავ, გმადლობთ, გმადლობთ! გაიფიქრა გულში ჯემალმა და დედათა და ბავშვთა ვაგონს მადლიერი თვალით გამოხედა.

ესეც დარბაზი. ახლა სადღა წავიდეს, ღამის 10 საათია. წასასვლელი ხალხი უკვე გავიდა. მაგრამ ჯემალმა გზა არ იცის და კვალი, იქნება დართონ ნება, რომ ღამე აქ გაათენოს? აქ უფრო დიდი ქალაქი არ არის? აქ უფრო კარგად არ იქნება დედათა და ბავშვთა ოთახი მოწყობილი? — არა, არა, წავალ, — გადაწყვიტა ჯემალმა, სადგურის კიბე ჩაირბინა და ფართო მოედანზე გავიდა. ეტლები, ტრამვაი, ავტობუსები და ჯაგეები ჭიანჭველვით ირეოდნენ. გაცეცხლებული ერთ ადგილას გაჩერდა. სად წავიდეს, რა ჰქნას, ამ ალიაქოთს როგორ გაართვას თავი.

— ალბათ, აი, აქ გაისრისა საწყალი მამაჩემი. ალბათ, იმასაც ასე დაეხვია თავბრუ, როგორც მე...

ჯემალმა ცრემლები გადმოაბნია და უარესად ათრთოლდა.

— სად მიხვალ, პატარა? — შეეკითხა აკანკალებულ ბავშვს თავზე წამოდგარი მილიციონერი. — აქ გაჩერება არ შეიძლება. სად მიდიხარ?

ჯემალს გაეხარდა, უბიდან ამოიღო დაკეცილი კონვერტი და მილიციონერს გაუწოდა. მილიციონერმა კონ-

ვერტი ელნათურისაკენ შეატრიალა და სასტვენია ააჭყვიტინა. ჯემალს შიშით გული აუშგერდა, მაგრამ ისევ მალე დაწყნარდა.

— აი ეს ბიჭი უპატრონო ბავშვთა სახლში წაიყვანე, თორემ, ეტყობა, ხამია და ამ ღამეს თვითონ გზას ვერ გაიგნებს, — ასე მიმართა უმცროს მილიციონერს და თან ჯემალს მიუბრუნდა:

— აბა წაყევი, ბიჭუნა, და იქ შენ ბედს ძალღი არ დაჰყეფს.

მიდის ჯემალი, მილიციონერს ხბოსავით უკან მიჰყევა, ხელები უბეში ჩაუწყვია და თვალებს აქეთ-იქით გაცეცხებით აცეცებს.

— ოი, ოი, რა უშველებელი, რა მშვენიერი სახლებია, ნუთუ მეც აქ ვიცხოვრებ? რა ლამაზია! აგერ ბალი. ზამთარია და იქ კი მწვანე ხეები ამაყად დგანან. მერე რანაირად არის აქაურობა გაჩაღებულნი! სიზმარშიაც არ მინახავს ასეთი სილამაზე, მაგრამ იქნება სიზმარში ვარ?

— აი, ბიჭო, აქ არის, აქ შედი და წერილიც გადაეცი.

— ოჰო, მაშ სიზმარი არა ყოფილა, — გაიფიქრა ჯემალმა და გულში მოუსვენარმა გრძნობამ უჩხვლიტა. მილიციონერმა ალაყაფის კარებს ხელი ჰკრა, გააღო და ბავშვს ჩამოეცალა. ჯემალი ალაყაფის კარებში შევიდა თუ არა, მილიციონერი უმაღლ შეტრიალდა და წავიდა. ის იყო ჯემალი წიწვიან ხეივანს დაადგა, რომ ძის შემდეგ ვიღაცა კაცმა ალაყაფის კარები ისევ შემოაღო, ცარიელი ყუთი იქვე დადგა და კარები ჩანგლით ჩაკეტა.

— ალბათ, გვიან არის, ჩამიჩუმიც აღარ ისმის. აგერ აივანზე ელნათურები ვიღაცამ ჩააქრო. რა დიდი შენობაა, რა მშვენიერი ბაღია, ნუთუ უპატრონო ბავშვები აქა ცხოვრობენ? — ფიქრობს ჯემალი, მაგრამ არ იცის სად წავიდეს. ასე უდროოდ ვის დაუბრაზუნოს კარები. ახლადშემოსული ვიღაც კაცი სადღაც გაქრა და ვისა ჰკითხოს გზა-კვალი. მერე ხომ ისიც შესაძლებელია, რომ ადგილი არ ჰქონდეთ და არ მიიღონ.

ჯემალს ამ ფიქრებით გული საშინლად მოეწურა, რამდენიმე ნაბიჯი გაუბედავად კიდევ წადგა წინ და დიდი შენობის უკან გაჩნდა. ორსართულიანი შენობის მრავალი ფანჯარა

...უბიდან ამოიღო დაკეცილი კონვერტი და მილიციონერს გაუწოდა...

*) იხ. „ბიონერი“, № 4.

ბაღში გამოდიოდა. ქვემოთა სართულის ოთახები საწოლებად იყო გამოყენებული და ერთი ფანჯრიდან ყველაფერი კარგად მოჩანდა, რადგან ნახევარი დარბაზი ღია იყო. ფანჯრებზე სქელი და ლამაზი ქსოვილი ორ ტოტად იყო დაშვებული, მაგრამ შუაზე ეს ტოტები ერთმანეთს იმდენად დაშორებოდნენ, რომ ჯემალმა ყველაფერი მშვენივრად დაინახა.

ჯემალი ფანჯარასთან მივიდა და შეიხედა: სუფთა, ხეთრად გაქათვებული საწოლები მრავალ წყებად იყო ჩამწკრივებული და ყველას ტკბილად ეძინა: უკვე ღამის 11 საათი იყო.

ამ დროს ქარი ამოქროლდა, ხეები უცნაურ ხმაზე ააშხუილა და ჯემალს დაფლეთილ ტანისამოსში ხანჯლებივით დაურბინა. ბავშვი უარესად აკანკალდა. მაგრამ მას გაუბედაობა ხელ-ფეხს უბორკავს, აღარ იცის სად წავიდეს. ყველას სძინავს და...

ქარის ყოველ დაბერვაზე ჯემალი თითქოს ეკლებით ივსება. მოთმინება ეკარგება. აგერ ერთი ბავშვი შეიშმუნა და მეორე გვერდზე გადაბრუნდა, იქნებ იმან გაიგონოს მისი დაკაკუნება, ისიც ხომ უპატრონოა და სწორედ ის მიუხედედა გულის ტკივილს, როცა მას დაინახავს. ჯემალი ფანჯარასთან სულ ახლო მივიდა და ოდნავ დააკაკუნა. შიგნით სიჩუმე არ დარღვეულა. ქარი კი უფრო მძლავრად უბერავს და ჯემალს გულ-მუცელი ეთანგება. ბავშვმა ახლა უფრო თამამად დააკაკუნა, მაგრამ რაკი ეს კაკუნიც არავის არ გაუგონია, ბავშვს მწუხარებით გული აეგსო, თანაც სტომაქის ტკივილიც აუფარდა, მან ველარ მოითმინა, იქვე ფანჯარასთან მოიკუნტა და გულამოსკვნილი ტირილი ამოუშვა. საშინელი მძიმე მოსასმენი იყო ქარის გრიალზე ხეების შხუილი და ბავშვის უმწეო ქვეთინი. ამ მუსიკამ კი თავისი გაიტანა, ყველაზე უწინ ტირილი სერგეის შეესმა, თავი გაფოთებით წამოყო, იდაყვზე დაეყრდნო და გაშტერებული თვალებით ყური დაუგდო. ეჭვი არ იყო, გარეთ ვიღაცა ტიროდა.

ბავშვი საწოლიდან ფიცხლად წამოხტა და ფარდა შეარხია. დაორთქლილი შუშა ხელისგულით გაწმინდა და ღამის წყვილადს გამოხედა. ტირილი იქვე ფანჯრის ღირესთან ისმოდა. სერგეიმ თვალები ძირს დახარა და ფანჯარასთან მოკუნტულ არსებას თვალი რომ მოჰკრა, ფერწასულმა უკან მიიხედა.

— სერგეი, რა ამბავია, ვინა ტირის? — შემოესმა სერგეის შემფოთებული, თუმცა დაბალი ხმა აღმზრდელისა.

— მასწავლებლო, აი აქ ვიღაცა ბიჭია, ტირის... — და ამ სიტყვებთან ერთად გაფითრებულ ბავშვს თვითონაც ცრემლები ჩამოსცვივდა. ალბათ, მას თავისი წარსული გაახსენდა და გული იმიტომ გაულხვა.

— რა გატირებს, სერგეი, აბა შენ ჩქარა დაწე-ქი, წყნარად იყავ, ბავშვები არ გაადვიო.

აღმზრდელმა შუბლი ხელით მოიჩრდილა და ფანჯარაში გაიხედა.

— აბა, სერგეი, მე წავალ და ახლავე გავიგებ რა ამბავია, შენ კი დაწე, არ შეგცივდეს. სერგეი აღმზრდელის სიტყვას დაემორჩილა, ლოგინში ჩაწვა და მთლად სმენად იქცა.

ცოტა ხნის შემდეგ კარების გასაღებები აჩხაკუნდა, აღმზრდელმა სამზარეულოს კარები ღია დაინახა და მზარეულს შეეხმაურა:

— მაქსიმ, არა გძინავს? მზარეულმა ელნათურით იქაურობა უფრო გააჩალა და გამოიხედა.

— არა, ბატონო, არა მძინავს. რა ამბავია?

— ბალის პირ ფანჯარასთან ვიღაცა ტირის და არ ვიცი, ჩვენია თუ სხვისია.

მზარეულმა წუმწუმა და სანთელი უჯრიდან სწრაფად ამოიღო და ორივენი ფრთხილი ნაბიჯით ბალისაკენ გაემშურნენ. მზარეულმა ქარს ზურგი შეაქცია, პალტოს კალთები სანთელს მოათარა და აანთო.

— რომელი ხარ მანდა? — შორიდანვე შეეკითხა მზარეული.

პასუხის ნაცვლად ტირილი უფრო გაძლიერდა.

— ვინა ხარ, ბავშვო, ან აქ რად სტირი? — დაყვავების კილოთი შეეხმაურა აღმზრდელი ქალი და ბავშვს დასწვდა. ჯემალი ცახცახით დაემორჩილა.

— მიშველეთ, ვკვდები! — ბავშვმა ხელი მუცელზე იტაცა.

— მაქსიმ, ბავშვი წამოიყვანე, — მიუბრუნდა მზარეულს აღმზრდელი. მზარეულმა გამხდარი ბავ-

...ეჭვი არ იყო, გარეთ ვიღაცა ტიროდა...

შეი ჩალის კონსავეით ხელში აიტაცა და მისაღებ ოთახში ელექტროშუქი მხესავით რომ განათდა, პატარა ბიჭის დანახვამ ორივეს გული მოუკლა. მთლად გალურჯებულ ბავშვს აბურძენული თმები ყალყზე დასდგომოდა და ისე ცახცახებდა, რომ აღმზრდელი ხელად დატრიალდა.

— შენი ჭირიმე, მაქსიმ, მარო გააღვიძე და შენ ხომ წყალი ცხელი გექნება, ტაშტი მოიტანე და მიშველე, ბავშვს ფეხები ცხელ წყალში ჩავაყოფინოთ.

აღმზრდელი ქალი ბავშვთან მივიდა და ქამრის გახსნა დაუწყო. უბიდან წერილი დასხლტა და ძირს დაეცა. აღმზრდელი დასწვდა და მისამართს დახედა.

— აჰა, აი წერილიც ყოფილა, რატომ არა სთქვი, მაგრამ რაღა წერილის დარდი გქონდა, შე საწყალო! აი ახლავე, ნუ გეშინია, — კიდევ დაუყვავა ბავშვს აღმზრდელმა, კარადიდან რაღაც შუშა გადმოიღო, პაწია ჭიქაში 25 წვეთი ჩათვალა, წყალი დაასხა და მიაწოდა.

ცოტა ხნის შემდეგ ყველაფერი მზად იყო. ბავშვისათვის თავით ფეხამდის სუფთად ჩაეცმიათ და საბანში გახვეულისათვის ცხელ წყალში ფეხები ჩაეყოფინებინათ. ჯემალს სახიდან სილურჯე გადასვლოდა და მისი დამშვიდებული თვალები ლამაზად იყურებოდნენ. იმ ღამეს წერილიდან გაიგეს, რომ უპატრონო ბავშვი სასტიკ ბიძას სახლიდან გამოქცეოდა და ბევრი არა უკითხავთ რა, რადგან გვიან იყო და დაქანცულ ბავშვს მოსვენება ესაჭიროებოდა.

* * *

გავიდა რამდენიმე ხანი. ჯემალს ყვითელი ფერი ვარდისფრად შეეცვალა და თმახუჭუჭა ლამაზი ბავშვი ყველას საყვარელ ამხანაგად გადაიქცა. უწყინარი და ჭკვიანი ბიჭი ბავშვებს ალერსიანად ექცეოდა, მასწავლებლებს მეტისმეტი სიყვარულითა და თავაზიანად ეპყრობოდა. ჯემალი ყველას თავის ბედნიერების მიზეზად თვლის და ყველა უყვარს, მაგრამ ამხანაგებში ალექსი ჩუბაროვი მეტისმეტად შეითვისა. ალექსი ჩუბაროვსაც ჯემალი ქვეყანას ერჩია, ისინი ყოველთვის ერთად იყვნენ, ერთად სწავლობდნენ და ერთად თამაშობდნენ.

ერთ დღეს ბავშვთა სახლს რაღაც მოწყენილობა დაემჩნა. ბავშვები დაღონებული სახით შევიდნენ კლასში, მასწავლებლებსა და ხელმძღვანელებს სრულიად არ დასჭირებიათ მათა დაწყნარება. ყველაზე ცელქი ვალიკო ძიმისტარაშვილი აბუზულ წიწილასავით იჯდა, თითქოს ძილისაგან ჯერაც ვერ გამოკვეთილიყო.

— თინა, ალექსი როგორ არის? — დაეკითხა ერთერთი დამლაგებელი ახალგაზრდა მასწავლებელს და ცოცხი გააჩერა.

— ძალიან ცუდად არის, ექიმებს იმედი აღარ აქვთ, — დაღონებით უთხრა თინამ და იზოლატორისაკენ გაეშურა.

— საწყალი ბავშვი! უბედურ მდგომარეობას გადაურჩა, ლოთი მამის ცემატყეპასა და მამშილს ამსიშორებზე გამოექცა და დახე, გაბედნიერებული და გამშვნიერებული ბავშვი სადა კვდება! — თავისთვის გაიფიქრა დამლაგებელმა და დარბაზის დაგვა განაგრძო.

ყველაზე დაღონებული კი ჯემალი იყო. ამხანაგის ავადმყოფობის დროს ალექსის წარსული სურათები ჯემალს სულ თვალწინ უდგა.

ალექსი რუსეთიდან მატარებელს პაცანასავით გამოაჰყოლოდა. თვითონაც არ იცოდა სად მიდიოდა. მატარებელმა ბაქოში ჩამოიყვანა, ბაქოდან თბილისში, და აქ კი ერთ დღეს, როცა დაღლილ და მშვიერ ბავშვს ერთ კარებთან ჩაეძინა, ვიღაცა კაცი თავს წამოადგა და ამ ბავშვთა სახლში წამოიყვანა. მას შემდეგ ორი წელიწადი გავიდა. ლამაზმა ცხოვრებამ ტანჯვის წყლულები მთლად დაუშოშმინა. ბავშვი ძლიერ ნიჭიერი აღმოჩნდა. ერთხელ, როცა ის მასწავლებლის პირდაპირ იჯდა და მის წაკითხულს სხვებთან ერთად ყურს უგდებდა, ალექსიმ ხელში ფანქარი მოიმარჯვა, ცალკე მერხზე გადაჯდა და მაღალი ბავშვის ზურგს უკან ამოფარებულმა თამარის სახის ხატვა დაიწყო. თამარმა კითხვა გაათავა, წაკითხულის გარშემო ბაასი გააბა ბავშვებთან. ალექსი ისევ იჯდა და ხატავდა. მას დაავიწყდა, რომ კლასში იჯდა. თამარი ადგა, ბავშვებს ხელით ანიშნა, რომ ხმა არ ამოელოთ, და ფეხაკრეფით ალექსისთან მივიდა. დახედა, თავისი თავი იცნო და ისევ უკან გამოტრიალდა. ალექსიმ უკანასკნელად სურათს კიდევ ერთი ხაზი გაუსვა და მორჩა.

— მასწავლებლო, რა მშვენიერია, აი თქვენი სურათი, სულ თქვენა ხარო, — ახმაურდა პატარა შავი გოგონა.

— უი, მართლა, რა ძლიერ გეცხარო, რა კარგადა ხარო! — ატეხეს ქრიაშული გოაცებულმა ბავშვებმა და ყველა ალექსისთან მოგროვდა. ბავშვს შერცხვა და სურათი დამალა.

— აბა, ალექსი, მაჩვენე, მაჩვენე, რა დახატე, თორემ, ხედავ, შენმა საქმიანობამ რა უწყესობა ჩამოაგდო!

ბავშვები თავის ადგილას დასხდნენ, ალექსი დაიძრა და მასწავლებელს მიუახლოვდა, სურათი გაუწოდა. თამარმა დახედა და სწორედ იმგვარმა ღიმილმა გაუნათა სახე როგორიც სურათზე ჰქონდა ალექსის ალბეკილი.

— ყოჩაღ, ალექსი, შენ ძალიან კარგი მხატვარი იქნები, ყოჩაღ, ბიჭო! — შეაქო თამარმა, და მას შემდეგ ალექსი საღამოობით სამხატვრო სასწავლებელში იგზავნებოდა.

დღეს კი ეს ნიჭით სავსე ბავშვი სიცოცხლეს ემშვიდობებოდა. ჯემალს ორი ცრემლი მოსწყდა და საშინელი მოუსვენრობა იგრძნო.

— მასწავლებლო, ცოტა ხნით გამიშვით, — უთხრა მან მასწავლებელს და მოუსვენარი სახით შეხედა.

— ჰო, წადი, ჯემალ, წადი, — ნება დართო შეწუხებულ ბავშვს მასწავლებელმა.

ჯემალი კლასიდან გამოვიდა და მასწავლებელთა ოთახის კარი წყნარად შეაღო. იქ მისი ვიოლინო ინახებოდა, რომ საერთო დარბაზში ხელი არავის ეხლო. ჯემალმა კოლოფი კარადიდან გამოიღო, გახსნა და ვიოლინოს ფრთხილად შეეხო. ღრმა და გულსაკლავი ხმებით აივსო ოთახი. ჯემალს თავი დაავიწყდა და უფრო ხმამაღლა დაიწყო დაკვრა. ყველა დაფაცურდა, გაუკვირდათ, რომ სწავლისა და გლოვის ჟამს ჯემალი ვიოლინოს უკრავდა.

ყველაზე უწინ გამგემ დატოვა ავადმყოფის ოთახი და სამასწავლებლო ოთახისაკენ გაეშურა, ფრთხილად შეაღო კარი და გაოცდა: ჯემალს თვალთაგან ცრემლი სდიოდა და ისე იყო მშუხარე ჰანგით გატაცებული, რომ არავითარი ხმა ირგველივ აღარ ესმოდა.

გამგე შეძრწუნდა, მიხვდა, რომ ჯემალი ძლიერ მშუხარე ახალ ჰანგს თხზავდა და ხმა ვეღარ ამოიღო.

— ამხანაგო გამგე, — ამ წამს შემოესმა მას მომვლელი ქალის ჩურჩული. — ალექსიმ თვალი გაახილა, ალექსიმ ხმა ამოიღო, ვილაცას უძახის.

გამგე სიხარულით გამოტრიალდა, იზოლატორის კარი შეაღო და აქამდის მიმკვდარებულ ბავშვის სახეს თითქოს სიცოცხლის ნიშანწყალი შეამჩნია. გაუკვირდა და სიხარულით გული აუძგერდა.

— ჯე-მა-ლი აქ მო-ვი-დეს, — ჩურჩულით ძლივს წამოიღულღულა ავადმყოფმა. გამგე მიხვდა მის სურვილს და ალერსიანად უთხრა:

— ეხლავე, ჩემო ალექსი, ეხლავე, — და გამგე ისევ სამასწავლებლო ოთახისაკენ გამოეშურა.

— ჯემალ, ჩქარა, ალექსის შენი ნახვა უნდა. მაგრამ ჯემალს შეხმაურება არ გაუგია: სახეშეცვლილი ბავშვი ისეთი გულდასმით, ისეთი დიდი გრძობით უკრავდა, რომ იმ ხმების მეტი მას აღარაფერი ესმოდა. გამგე მივიდა და მხარზე ხელი დაადო. ხმები შეწყდა.

— შენი ჰირიმე, ჯემალ, ალექსი თითქო შენ დაკვრაზე გამოერკვია და გეძახის.

ჯემალმა ვიოლინო ძირს დაუშვა და გამგეს თვალები მიაშტერა. როცა მან თხოვნა გაუმეორა, ჯემალი მოწყდა ადგილიდან და იზოლატორისაკენ გაეშურა. უკან გამგე გამოედევნა. როცა ჯემალმა კარი გააღო და ბავშვების თვალები ერთმანეთს შეხედნენ, ალექსიმ გაიღიმა, ჯემალს კი გული ისე მოეწურა, საყვარელი ამხანაგი ისე შეეცოდა, რომ კინალამ ხმამაღლა მართო ტირილი, მაგრამ გამგეს შეხედა და თხავი შეიმავრა. ბავშვი მთელი სხეულით ბკანკალდა და გვერდზე მიდგა.

— დაუკარ, ჯემალ, შენმა მუსიკამ თითქოს რაღაცა ძალა მომცა, — გამგის ყურთან ძლივს დაიჩურჩულა ავადმყოფმა და თვალები ვიოლინოს მიაპყრო.

— გესმის, ჯემალ, დაუკარ, ალექსის უნდა, რომ დაუკრა.

ჯემალმა ვიოლინოს ხელი ისევ შეახო და ნაზი, ოღონდ ძალუმი ხმა მშვენიერი ჰანგისა შორს, შორს გაიჭრა.

ის იყო და ის. არავითარ წამალს ასეთი გავლენა არ მოუხდენია, რაც ჯემალის დაკრულმა მუსიკამ გააკეთა.

ბავშვის თვალებს ორი თვის განმავლობაში ძილი არ მიჰკარებია. პირველ ხანებში, როცა საქმე გაჭირდა, ავადმყოფს ბანგით აძინებდნენ, მაგრამ შემდეგ აღარც ეს საშუალება მოქმედებდა, და ბავშვი უსათუოდ უნდა დაღუპულიყო, შემთხვევით ჯემალის მუსიკა დროზე რომ არ მოშველებოდა.

ჯემალი იმ წამს თვალდახუჭული რაღაც სასოებით უკრავდა, ალექსი კი სუსტად იღიმებოდა, მერე თვალები იმანაც დახუჭა და ღრმად და მშვიდად ჩაეძინა.

მეორე დღეს დაწყნარებული ალექსი ჯემალს ხელზე თავის გამხდარ ხელს ნაზად უსვამდა და სუსტი ხმით ეუბნებოდა:

— ახლა კი მოვრჩი, ჩემო მკურნალო, შენმა მუსიკამ გულიდან თითქოს რაღაც ლოდი გადამიგორა. ის ლოდი სუნთქვას მიკრავდა, მახრჩობდა და გუშინ ღამე კი ისე მეძინა, როგორ გათენდა არ გამოვიცა.

ალექსის ნალაპარაკევი ექიმსაც გადასცეს.

— დიად, ადვილი შესაძლებელია ეს ასე იყოს, — დასძინა დინჯად ექიმმა. — მძიმეთ დაავადებული ადამიანის ნერვებზე ზოგჯერ მუსიკა ასეთ გავლენას ახდენს ხოლმე. მაგ ბავშვის ნერვებით დაავადება, ალბათ, მაგისი მამის საშინელი სენის შედეგია და მართლა დაიღუპებოდა, რომ შემთხვევით იმ პატარა კომპოზიტორს არ დაეხსნა, მაგრამ ერთი მიბრძანეთ, — მიუბრუნდა ექიმი გამგეს, — ჯემალი რამდენი ხანია, რაც მუსიკას სწავლობს?

— ორი წელიწადია, — უბასუხა მან და ნაღვლიანად გაიღიმა. — მაგრამ ამ ბავშვს ახლა მუსიკალური სფერო გვედავება, ჯემალს გვართმევენ, თუმცა ჯემალის პირადი ცხოვრებისა და საზოგადო საქმისათვის ასე სჯობია. იშვიათი ნიჭით დაჯილდოებული ბავშვი, რასაკვირველია, იმათ ეკუთვნით და მის ძალუმ ნიჭს ისინი უკეთესად წარმართავენ, ვიდრე ჩვენ. ოღონდ მისი და ალექსის მოშორება ჩვენი თავშესაფარისათვის მეტად ძნელია, ბავშვებზე მათ ძლიერ დიდი გავლენა ჰქონდათ.

— მაშ ალექსისაც გზავნიან რუსეთში?

ჯემალი ახალ ჰანგს თხზავდა

— დიახ, ესეც მეტად ნიჭიერი მხატვარი აღმოჩნდა, ჩვენი ბავშვების თვალი და მაგალითი ესენი იყვნენ, — ნაღვლიანი კილოთი ამბობდა გამგე.

* * *

ამ ლაპარაკის შემდეგ სულ არ გასულა ერთი წე-

ლიწადი, რომ გაზეთები ახმაურდნენ შესანიშნავ პატარა კომპოზიტორზე, რომელიც ლენინგრადში მუსიკოსთა კონკურსზე იყო გაგზავნილი. იმავე გაზეთებში 14 წლის პატარა ბავშვი ეხატა და ქვემოთ ეწერა: უნიჭიერესი პატარა კომპოზიტორი ჯემალ მუსტაფა ოღლი გასანოვი.

სანდრო ჟღერსი

მერცხლის მოთხრობა

სად ყოფილხარ, რა გინახავს,
რამდენი მთა მოგივლია...
გაჰყოლიხარ ზღვიდან ზღვამდე
ხან ქარიშხალს და ხან ნიავს.

რით გაკვეთა გრივალები
მაგ პატარა ფრთების ძალამ,
დიდმა გზების მრისხანებამ
გულიც კი ვერ შეგიცვალა.

ბევრ ხიფათს და შიშით კანკალს
აიტანდი, ალბათ, გზაში...
მოგივლია მწვერვალები,
კავკასიის მთების მსგავსი.

კვლავ იგონებ, რაც გინახავს:
ხალხის ყოფას გულის საკლავს,
ვინ შეხვდებოდა მოლიმარი
განთიადს და ცისკრის ვარსკვლავს!

სადღაც ბავშვი გდია ობლად,
დედა კენესის, მიწას ზარავს...

ობ, მერცხალო, შენც გენახოს
გაზაფხული იქაც ჩქარა!

მაშინ მეტად იტიკტიკებ,
ველ-მინდვრებში გაშლი ხალისს,
მოფრინდები, თან მოგყვება:
სიყვარული მშობელ მხარის.

შენც დატკბები სამშობლოში,
გაგეხსნება გულის კარი,
ფრთა გაწურე, მოიარე
სხივმოსილი მთადაბარი.

ინავარდე და ბარტყებით
დაამშვენე ბუდე ახლად...
ეგ ტიკტიკი გაგყვეს თანა,
შემოდგომით როცა წახვალ.

ჩვენი ტურფა გაზაფხული
იქაც დაგხვდეს მზედ და ვარდად,
სინარული შორს, იმ ზღვამდის,
გაგეშალოს ფიანდაზად.

პიესა ორ მოქმედებად
მოგმადლი პირნი

1. გენადი რაზმაძე სამხედრო ინჟინერი	4. მართა „მოსამსახურე“
2. ქეთევანი გენადის მეუღლე, მასწავლებელი	5. უცნობი ქალაქი, მართას თანამშლები
3. ნოდარი ამათი ვაჟი, 7 წლისა	6. შალვა ნოდარის ამხანაგი, 10 წლისა.

მოგმადლა პირველი

სცენა: კოსტად მორთული ოთახი, გენადი რაზმაძის ბინა. მარცხნივ კარი, მარჯვნივ, როდესაც კარი გაიღება, მოჩანს გენადის სამუშაო ოთახი, რუკები, წიგნები და სხვ. სცენაზე არიან ქეთევანი და ნოდარი. ქეთევანი წიგნს კითხულობს, ნოდარი თავისთვის „მზვერაობას“ თამაშობს, ხელში ხის თოფი უჭირავს, თავზე მუზარადი ახურავს. ფარდას ამოეფარება.

ნოდარი — (ჩურჩულვებს) ჩემო ათეულო, ფრთხილად. მზვერავების ცნობით, მტერმა დაარღვია საზღვარი №... ნომერი არ ვიცი, ნომერი ჩემად. მივებაროთ („თოფს“ მოიმარჯვებს და ქეთევანს ეპარება) ბუჰ... ხელები ზევით!

ქეთევანი — (შეკრთება) ოხ, როგორ შემაშინე, შე ანცო, შენა!

ნოდარი — (სერიოზული სახით) ხელები ზევით მეთქი!

ქეთევანი — (ღმილით ხელებს ასწევს) ა, ავწიე. ახლა რას მიპირებ? მე ჯაშუში არა ვარ.

ნოდარი — თავს ნუ იკატუნებთ. ვინცა ხართ, მაგას ახლავე გამოვარკვევ. წამოდი მამაჩემთან! (მიირბენს გენადის ოთახთან, უკაკუნებს) მამაჩემო, ამხანაგო მამაჩემო!

ხმა — ნოდარ, ხელს ნუ მიშლი, ვმუშაობ.

ნოდარი — (წყენით) ვმუშაობ... ვმუშაობ... მაშ, რა გქნა ახლა მე? (ქეთევანს) რაკი მამაჩემს არ სცალია, თქვენ თავისუფალი ხართ, ახლა წადით, როცა მამაჩემი მოიცილის, მაშინ ხელახლა დავიჭერთ.

ქეთევანი — (იციანს) ჩემო შვილიკო, ჩემო პატარა ბიჭო!

ნოდარი — მე პატარა ბიჭი არა ვარ, მე უკვე დიდი კაცი ვარ (დელიკოს ეხვევა).

ქეთევანი — ნოდარ, დღეს შენ რა უნდა გააკეთო? **ნოდარი** — რა უნდა გავაკეთო?

ქეთევანი — ჰო, რა არის შენი ამოცანა?

ნოდარი — ჩემი ამოცანა? პირველი: უნდა შევხვდე ჩვენს ახალ მოსამსახურეს. მეორე: უნდა მივესალმო. მესამე: უნდა შევისწავლო, რა პიროვნებაა: სახლში ჯაშუში არ შემოგვეპაროს.

ქეთევანი — (იციანს) ჩემო ფხიზელო ბიჭიკო, ყოჩაღ...

ნოდარი — დელიკო, მითხარი, მალე მოვა?

ქეთევანი — ვინა, შვილო?

ნოდარი — მოსამსახურე.

ქეთევანი — არ ვიცი. გაზეთში ოთხი დღეა, რაც გამოვაცხადეთ, რომ გვჭირდება მსახური მცირე რეზერვაციის ოჯახისათვის, ჯერ კი არა ვინა ჩანს. ევ ბუნებრივია, მოსამსახურეები ახლა იშვიათად შეგხვდება, ყველას თავისი ოჯახი აქვს სასამსახურო.

ნოდარი — მაშ შეიძლება არ მოვიდეს, არა?

ქეთევანი — შეიძლება.

ნოდარი — მაშინ მე მომწყინდება. დელიკო, დელიკო, მართლა არ მოვა?

ქეთევანი — არ ვიცი, შვილო.

ნოდარი — მაშ მამას ვკითხავ.

ქეთევანი — მამას ნუ აწუხებ, ხომ გითხრა ვმუშაობო.

ნოდარი — ჯერ ნებას ავიღებ.

ქეთევანი — კარგი, ჰკითხე.

ნოდარი — (მიირბენს მამის ოთახთან) მამა, მამიკო...

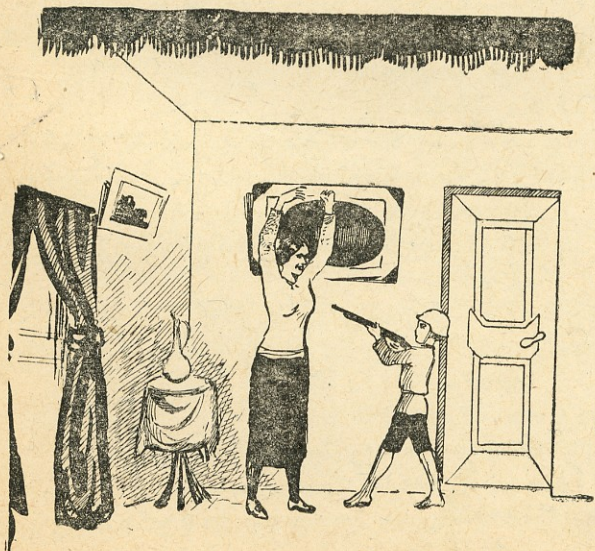
ხმა — რა გნებავს?

ნოდარი — (დედას) გესმის, რა გნებავსო, ე. ი. შეიძლება ვკითხო. მამიკო, შეიძლება ერთი შეკითხვა?

ხმა — შეიძლება.

ნოდარი — მოვა თუ არა დღეს ჩვენი მოსამსახურე?
 ხმა — არ ვიცი.
 ნოდარი — არ ვიცი, არ ვიცი. მაშ ვინ იცის? მოიცა (მიიღებს თავის ყუთთან, ამოიღებს ტიკინა-დათვს, დასვამს და ეკითხება) დათუნია, მითხარი, მოვა თუ არა დღეს ჩვენი მოსამსახურე? ა? ა? მიბასუხე! დათუნია, თავი დააქანე, ა?
 (შემოდის გენადი)
 გენადი — (გამოდის პორტფელით) რაო, ნოდარ, არც დათუნია იცის?
 ნოდარი — (მამას მოეხვევა) მამა, მამიკო, ის მაინც მითხარი, ვის ეცოდინება, მოვა თუ არა?
 გენადი — მე.
 ნოდარი — მერმე, რად არ მეუბნები? ხომ მოვა?
 გენადი — მოვა, უსათუოდ მოვა, მაგრამ...
 ნოდარი — რა მაგრამ?
 გენადი — თუ შენი ცელქობითა და შეკითხვებით არ მოასვენე, იგი ისევ წავა.
 ნოდარი — არა, არა, სულ არ შევაწუხებ, ერთ შეკითხვასაც არ მივცემ.
 გენადი — კარგი. მაშ მოვა. ახლა კი ნუ შემაწუხებ ბევრი შეკითხვით (შუბლზე აკოცებს). მე მივდივარ. (ქეთევანს) ქეთევან, 4 საათზე ვიქნები შინ. თუ რამე დაგჭირდეს, დამირეკე.
 ქეთევანი — კარგი.
 ნოდარი — ჩემთვის წიგნები არ დაივიწყო.
 გენადი — მოგიტან, მოგიტან. კარგად იყავით. ნოდარ, დედა არ შეაწუხო (გაღის).
 ქეთევანი — ნოდარ!
 ნოდარი — გისმენ, დედიკო.
 ქეთევანი — მითხარი, ისწავლე თუ არა ლექსი?
 ნოდარი — ვისწავლე.
 ქეთევანი — მაშ მითხარი.
 ნოდარი — ახლავე:
 „ჩემი მეგობარი“
 ყვავილებით სავსე ბაღში

მივალ და მიმიხარია,
 ვინც უფლის ბაღში ყვავილებს, —
 ის ჩემი მეგობარია.
 დიად სამშობლოს საზღვრებზე
 ხან დარი, ხან ავდარია,
 ვინც მტკიცედ იცავს ჩვენს საზღვრებს, —
 ის ჩემი მეგობარია.
 ჩვენი ჰაერის გმირები
 არწივზე მალლა მდგარია,
 ვინც გრიგალს არ უშინდება, —
 ის ჩემი მეგობარია.
 ვინც მზედ გვინათებს ამ ქვეყნად,
 მტრებისთვის შიშის ზარია,
 მას ჩვენ დიდ სტალინს ვეძახით, —
 ის ჩვენი მეგობარია!
 ქეთევანი — (ტაშს უკრავს) ყოჩაღ, შვილო!
 ნოდარი — ხომ კარგია, ა?
 ქეთევანი — კარგია.
 ნოდარი — ძალიან, ძალიან, ძალიან კარგია, ხომ?
 ქეთევანი — ძალიან, ძალიან, ძალიან კარგია.
 ნოდარი — გინდა ახლა მეორე ლექსი წავიკითხო?
 ქეთევანი — წაიკითხე.
 „კრუხი და წიწილები“
 კრუხმა თქვა: კრუხ, კრუხ, კრუხ...
 (კაკუნი) ვილაცა აკაკუნებს?
 ქეთევანი — მობრძანდით!
 (შემოდინ მართა და უცნობი)
 მართა — (კარებს შემოაღებს) შეიძლება?
 ქეთევანი — მობრძანდით, მობრძანდით.
 ნოდარი — ვაშა, მოვიდა!
 მართა — (შემოდის უბრალო ტანსაცმელით, ხელში პატარა ფუთა უჭირავს. მას მოჰყვება უცნობი გამარჯობათ!)
 ქეთევანი — იცოცხლეთ, დაბრძანდით (ნოდარი სკამს მიაწვდის მოსულებს).
 უცნობი — სალამი! თუ არა ვცდები, აქ ცხოვრობს მოქალაქე გენადი რაზმაძე.
 ქეთევანი — დიახ, მე მისი მეუღლე ვარ.
 ნოდარი — მე შვილი. რა გნებავთ?
 ქეთევანი — მოიცა, ნოდარ.
 უცნობი — მგონი, თქვენ გჭირდებათ მოსამსახურე მცირერიცხოვანი ოჯახისათვის.
 ქეთევანი — დიახ.
 უცნობი — აი ჩემი ძმისწული, ობოლი იყო, მე გავზარდე. გაძლევთ პატიოსან სიტყვას, კეთილსაიმედო მშრომელია.
 ქეთევანი — ჩვენც ასეთი მოსამსახურე გვჭირდება.
 უცნობი — მე სიამოვნებით დავთანხმდი თქვენს ოჯახში სამსახურზე, მიტომ რომ ვიცი, აქ ცოტა რამეს ისწავლის კიდეც.
 ქეთევანი — ჩვენთან თავს ისე იგრძნობს, როგორც საკუთარ ოჯახში. პასპორტი ხომ გაქვთ?
 მართა — (მორცხვად) არა, სოფლიდანა ვართ.
 ქეთევანი — მაშ მოწმობა მაინც გექნება კოლმეურნეობიდან, ან სოფსაბჭოდან.

უცნობი — ეგ არის, აი, ინებეთ (აწვდის ქალღმერთს)
ქეთევანი — კეთილი (ათვალიერებს). მამ ასე.
მართა, არა?

უცნობი — დიახ, მართა.
ქეთევანი — დღეიდან ჩვენთან იქნები.
მართა — კარგი, ქალბატონო.

ქეთევანი — ქალბატონო კი არა, შეგიძლია ქეთ-
ევანი დამიძახო.
მართა — ეგრე მოვიქცევი.

უცნობი — მორცხვია (იცრემლევა), მორცხვი,
მთლად დედამისსა ჰვავს. დედამისი, საბრალო
პარასკევა, კეთილი ქალი იყო. კიბოთი ვახდა
ავად და იმან იმსხვერპლა. ჩემი ძმა, მაგისი
მამა, კი მენშევიკების წინააღმდეგ ბრძოლაში
დაიღუპა. მე ინვალიდი ვარ, ვთხოვთ ნუ და-
მიშლით ხანდახან მოვიდე აქ და ვინახულო
ჩემი მართა, ან ხომ გამოუშვებთ ჩემთან?

ქეთევანი — როდესაც უნდა, ექვსდღიურში ერთ-
ხელ კინოში ან თეატრშიც წავა. აკი მოგახ-
სენეთ, თავს ისე იგრძნობს, როგორც საკუ-
თარ ოჯახში.

უცნობი — ბედნიერი ვარ, ბედნიერი.
ქეთევანი — (გამოიტანს არაყს, დაუხსნამს) მიირ-
თვით, ეს ჩვენი მეგობრობის სადღეგრძელო
იყოს.

უცნობი — მე არაყს თითქმის არ გეახლებით,
მაგრამ რაკი ასეთი ბედნიერი დღე დამიდგა,
დავლევ. (აიღებს სასმისს) ეს ჩვენს ბედნიერ
შეხვედრას გაუმარჯოს. „იცოცხლეთ, იმხი-
არულეთ, მოგცეთ ადამის დღენია“... (უნდა
დალიოს)

ნოდარი — „უწინამც მოგვაკვლევინოს ჩვენზე მო-
სული მტერია“.

უცნობი — დიახ, პატარავ, მეც ეგრე მინდოდა
მეთქვა. გაიზარდე! (დალევს) იცოცხლეთ!

ქეთევანი — გაამოთ.
უცნობი — მეტს არ დავლევდი, მაგრამ მე ისე
კმაყოფილი ვარ, რომ უთუოდ კიდევ უნდა
დავლიო (თვითონ დაისხამს).

მართა — სირცხვილია, ბიძია, სირცხვილი.
ქეთევანი — როგორ გეკადრებათ, მიირთვით,
მოხუცო, მიირთვით, ეტყობა, გიყვართ არაყი.

უცნობი — დიახ, არაყი მიყვარს, მეც ვუყვარვარ
არაყს (გადაჰკრავს). როცა არაყს დავლევ, მა-
ვიწყდება ტანჯვით და წამებით საცხე ჩემი
წარსული. ეს მარჯვენაც ხომ ომში დავკარგე,
რუსეთ იაპონიის ომში, მაშინ მე სალდათი
ვიყავი. ბოდიში, მე ძალიან ვავაბი. ახლა დროა
ჩემი წასვლისა. გმადლობთ პატივისცემისათვის!
(მართას) ბედნიერი იყავი, შეილო ჩემო (ქეთ-
ევანს). თუ ნებას მომცემთ, ხანდახან შემოვი-
ვლი მართას სანახავად.

ქეთევანი — მობრძანდით, მობრძანდით.
უცნობი — ნახვამდის.

ქეთევანი — კარგად იყავით. (მართას) ყური მი-
გდე.

მართა — გისმენთ.
ქეთევანი — მინდა გაეცნო შენს მოვალეობას,
რა უნდა აკეთო.

მართა — ბრძანეთ.
ქეთევანი — ჯერ შენი ფუთა დადევი აქა (კუთ-
ხეს უთითებს). დილით დაალაგებ ოთახებს,
პირსაბანში ჩაასხამ წყალს, ხანდახან სასაღი-
ლოდან კერძს მოიტან, დილით კი უთუოდ
აღრე ააღულებ ჩაისა და რძეს, პურს მოიტან.
გასაგებია?

მართა — გასაგებია.
ქეთევანი — ხომ არ გაგიძნელდება ყოველივე ეს?
მართა — როგორ გეკადრებათ.

ქეთევანი — ჰო, დაალაგებ ამას და საძინებელ
ოთახს. ჩემი მეუღლის გენადის კაბინეტში
(უთითებს) კი შესვლა არ შეიძლება, მის კაბ-
ინეტს მხოლოდ მე დავალაგებ. გაიგე?
მართა — გავიგე. ესე იგი ამ ოთახში შესვლა არ
შეიძლება.

ქეთევანი — ნურც ზედმეტ ცნობისმოყვარეობას
გამოიჩენ. ბიძასაც ნუ ეტყვი, რომ სამხედრო
ინჟინერის ოჯახში მსახურობ.

მართა — გასაგებია.
ქეთევანი — წერა-კითხვა იცი?
მართა — არა, არ ვიცი, ბიძაჩემს ჩემთვის არ
მოუცლია.

ნოდარი — ოჰო, ეგ კარგია.
ქეთევანი — რა არის კარგი, შეილო?
ნოდარი — რომ მართამ წერაკითხვა არ იცის.
ქეთევანი — ვითომ რატომაო?

ნოდარი — მე ვასწავლი. ეს საინტერესოა, მეც
გავხდები მასწავლებელი. თუ გაკვეთილი არ
ეცოდინა, ცუდს დავუწერ. მამ ასე, მე მარ-
თას მასწავლებელი ვარ.

ქეთევანი — შენც თავს ნუ მოაბეზრებ შენის შეკ-
ითხვებით.

ნოდარი — არა, პირიქით, მე დღეში მხოლოდ 25
შეკითხვას მივცემ. აი, მაგალითად, მართა,
ხომ იცი, როგორ იწერება ა — ანი.

მართა — მცხვენია, მაგრამ არ ვიცი.
ნოდარი — არაფერია, გასწავლით. ნალი ხომ გინა-
ხავს სოფელში?
მართა — მინახავს.

ნოდარი — აი ნალი დახატე თავდაღმა, ეს არის ი.
ქეთევანი — ნოდარ, დღეს დაასვენე, ხვალ დაიწყეთ
მეცადინეობა, მეც მოგეხმარებით (მიდის კარ-
ისაკენ, აღებს კარს, კარი ვილაცას მოხვდება)
აქ ვინ არის?

უცნობი — ბოდიში, ეს მე ვარ.
ქეთევანი — თქვენი?! აქ რა გნებავთ? არ წასულ-
ხართ?

მართა — ბიძაჩემო!
უცნობი — მე ისევე მოგბრუნდი.
მართა — შენ უკვე მთვრალი ხარ.

უცნობი — დიახ, მოვხუცდი და ღვინო მალე მეკი-
დება. მე მოვედი ბოდიშის მოსახდელად: დამა-

ვიწყდა და არ დამიღვია თქვენი მშობლების
სადღეგრძელო.

ქეთევანი — მადლობას მოგახსენებთ. შემდეგისა-
თვის გამოიარეთ.

მართა — კარგს იზამ, თუ სულაც არ გამოივლი.

ქეთევანი — არა, უმჯობესი იქნება, როცა ფხი-
ზელი იქნებით, მაშინ გვინახულოთ. ნახვამდის.

უცნობი — ბოდიში, თუ რამე გაწყენით (მიდის).

ქეთევანი — მართა, რა კაცია ბიძაშენი?

მართა — მართალი რომ ვითხრათ, ძალიან ცუდი
კაცია, ლოთობს, უყვარს ლაყბობა და თავის
ქება, დედაკაცივით ჭორიკანაა.

ქეთევანი — ეს არ მომწონს, საჭირო არ არის,
რომ მან ხშირად იაროს ჩვენთან.

მართა — მეც მაგის მომხრე ვარ, მე მეჯავრება
იგი.

ნოდარი — ჯატომ?

მართა — როცა დათვრება, უსათუოდ მცემს.

ნოდარი — შენ ნუ გეშინია, მე მილიციელს გამო-
ვუძახებ.

მართა — რამდენი დაცივნა ამიტანია მაგის ხელში,
უსწავლელი, გაუნათლებელი დავრჩი.

ნოდარი — არაფერია. ახლა აქ ისწავლი ყველა-
ფერს, ბიძაშენის კი ნუ გეშინია... შენ იცი
რამე ჩაპაევის შესახებ?

მართა — არა.

ნოდარი — კინოში არ დადიოდი?

მართა — არა.

ნოდარი — ზღაპარი იცი?

მართა — ცოტა.

ნოდარი — სიმღერები იცი?

მართა — არა.

ნოდარი — მოსაწყენია: არა, არა და ცოტა. მაგ-
რამ არაფერია, ყველაფერს გასწავლი. შეიძ-
ლება პიონერთა რაზმშიც ჩაგწერო. რამდენი
წლისა ხარ?

მართა — ბიძაჩემმა მითხრა ოცდაერთისაო.

ნოდარი — მაშ პიონერად არ მიგიღებენ.

ქეთევანი — ნოდარ, მოდი ჩემთან (ნოდარი მიდ-
ის ქეთევანთან) გამოიყე გარეთ, რაღაც უნდა
ვითხრა (ნოდარი და ქეთევანი გადიან).

მართა — (მარტო) რა კარგი ოჯახია. კეთილი,
პატიოსანი... (ფიქრობს) მაშ სამხედრო ინჟენ-
რის გენალი რაზმადის სამუშაო ოთახში შეს-
ვლა არ შეიძლება... კარგი, ეგრე მოვიქცევი,
ყვეფი ბიძაჩემი რად უგდებს ყურს ჩვენს საუბ-
არს, ხომ იცის, მე ბავშვი არა ვარ, ხომ იცის,
რომ ამ ოჯახში სამხედრო და სახელმწიფო
საიდუმლოებაა. ყვეფი...

ფ ა რ დ ა

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

დიდი რუსი საგირიკოსი

ათ მისის ორმოცდაათი წელი შესრულდა გენიალური რუსი მწერლის, დიდი სატირიკოსის მიხეილ ევგრაფის-ძე სალტიკოვ-შჩედრინის გარდაცვალებიდან. 1889 წელს გარდაიცვალა იგი.

საყვარელი მწერლის დაკარგვამ საყოველთაო გლოვა გამოიწვია მთელს ქვეყანაზე. შჩედრინის ქვრივს ყოველი მხრიდან მოსდიოდა სამძიმრები. თბილისის მუშებმაც გაუფხავნეს მას მიმართვა. აი რას წერდნენ ისინი მიმართვაში:

„ნება გვიბოძეთ ჩვენ, მუშებს, გამოგიცხადოთ ჩვენი მწუხარება თქვენ მიერ დაუფიწყარი და ძვირფასი მეუღლის სამწუხარო დაკარგვის გამო. მიხეილ ევგრაფის-ძის სიკვდილმა დაამწუხრა ყველა, ვისაც გულწრფელად სურს თავისი სამშობლოსათვის სიკეთე და ბედნიერება. მისი სახით რუსეთმა დაკარგა სიმატლისა და თავისუფლების საუკეთესო, საქართლიანი და ენერგიული დამცველი, მებრძოლი ბოროტებასთან, რომელსაც იგი თავისი ძლიერი გონებითა და სიტყვით ძირშივე გამიარადა.“

ასე აფასებდნენ შჩედრინს მუშები, ასე აფასებდნენ ყველანი, ვისაც უყვარდა სიმატლე, პატიოსნება და სამართალი.

უდიდესი ადამიანი უდიდესთა შორის—ვლადიმერ ლენინი საუცხოოდ იცნობდა შჩედრინს. მას ხშირად მოჰყავდა მაგალითები გენიალური მწერლის ნაწარმოებებიდან, იყენებდა შჩედრინის ტიპების უმდიდრეს გალერეას, მახვილ სახელწოდებებსა და დანახაიათებებს, შესანიშნავ გამოთქმებს.

ლენინის ნაწერებში შჩედრინის ყველა ტიპებიდან ყველაზე უფრო ხშირად გვხვდება იუღუშკა. ოდესღაც ლენინმა ამ სახელით დადალა ხალხის საზიზღარი მტერი, ფაშისტი ტროცკი. გასაოცარი შორსმჭვრეტელობით დაინახა მაშინ მან ამ საზიზღარ გარეწარში გამცემლისა და თვალთმაქცის თვისებები.

დიდ სტალინს ხშირად მოჰყავს თავის მოხსენებებში შჩედრინის სიტყვები, იყენებს მის სიტყვებსა და ტიპებს მტრებთან, ვადაგვარებულებთან და ბიუროკრატებთან ბრძოლაში. 1931 წელს სოციალისტური მრეწველობის მუშაკთა პირველ სრულიადსაკავშირო კონფერენციაზე წარმოთქმულ სიტყვაში „სამეურნეო მუშაკთა ამოცანები“ ამხანაგი სტალინი ამბობდა:

„რას ნიშნავს ხელმძღვანელობის გაწევა წარმოებისათვის? ჩვენში ყოველთვის ბოლშევიკურად არ უყურებენ საწარმოებისათვის ხელმძღვანელობის გაწევის საკითხს. ჩვენში ხშირად ფიქრობენ, რომ

ხელმძღვანელობა ნიშნავს ქალაქზე ხელის მოწერას. ეს სამწუხაროა, მაგრამ ეს ფაქტია. ზოგჯერ უნებურად გაგონდება შჩედრინის პომპადურები. ხომ გახსოვთ, პომპადური ქალი როგორ ასწავლიდა კჟუას ახალგაზრდა პომპადურს: თავს ნუ იმტვრევ მეცნიერების შესწავლით, ნუ ჩაუკვირდები საქმეს, დეე სხვებმა აკეთონ ეს, შენი საქმე არ არის ეს,— შენი საქმე ხელმძღვანელობაა, ქალაქებზე ხელის მოწერა. ჩვენდა სამარცხვინოდ უნდა გამოვტყდეთ, რომ ჩვენს შორისაც, ბოლშევიკებს შორისაც, ცოტა არ არიან ისეთები, რომელნიც ხელმძღვანელობას სწევენ ქალაქებზე ხელის მოწერით“.

სალტიკოვ-შჩედრინი წერდა მართლად, ამხელდა მოხელეების სისაძაგლეს, მათ ბოროტებას. იგი კარგად იცნობდა მაშინდელ ეპოქას, თავისი თვლით ჰქონდა ნახული ბატონყმობის საშინელებანი.

გამძაფრებული ბატონყმობის ხანაში, 1826 წლის 15 იანვარს დაიბადა შჩედრინი. ბავშობიდანვე იგი ხედავდა, თუ როგორ არაადამიანურად ეპყრობოდნენ თავადები ყმებს. ეს აღშფოთებას იწვევდა მომავალ მწერალში. იგი იმსჯელებოდა სიძულვილით ბატონყმობისადმი, მეფის თვითმპყრობელობისადმი.

როცა ახალგაზრდა შჩედრინმა დაწერა თავისი პირველი მოთხრობები „წინააღმდეგობანი“ და „აწეწილი საქმე“ — მეფის მოხელეები სულ ერთიანად გაცოდნენ. ამ მოთხრობებისათვის იგი ვიატკას გადაასახლეს, სადაც თითქმის 8 წელი გაატარა.

მაგრამ სალტიკოვ-შჩედრინი უკან არ იხევდა. ის ჰქმნიდა ახალ-ახალ დიდებულ ნაწარმოებებს, რომლებიც მიმართული იყო მეფის რეჟიმის წინააღმდეგ. მან დაწერა „გუბერნსკიე ოჩერკი“, „პომპადურები“, „ერთი ქალაქის ისტორია“ და მრავალი სხვა.

ყველა ეს ნაწარმოებები მშვენიერია და ჩვენთვის ძვირფასია. ჩვენ გვიყვარს შჩედრინი, ვკითხულობთ და ვსწავლობთ მას. ჩვენ მუდამ უნდა გვახსოვდეს, თუ როგორ აფასებენ სალტიკოვ-შჩედრინს მსოფლიო პროლეტარიატის უდიდესი ბელადები ლენინი და სტალინი, თუ როგორ იყენებენ მის ნაწარმოებებს მტრებთან ბრძოლაში.

1610 წელს უდიდესმა ფიზიკოსმა და ასტრონომმა გალილეიმ, რომელმაც პირველად აღმართა ცისაკენ ტელესკოპი, აღმოაჩინა, რომ პლანეტა იუპიტერს ახლავს ოთხი მთვარე—თანამგზავრი.

282 წლის შემდეგ ასტრონომმა ბარნარმა ტელესკოპში შენიშნა იუპიტერის მეხუთე თანამგზავრი.

1904-1907 წლებში პერნერმა და მელოტმა აღმოაჩინეს კიდევ 3 თანამგზავრი ამ პლანეტისა. 1914 წელს კი ამერიკელმა ასტრონომმა ნიკოლსონმა შემთხვევით აღმოაჩინა მეცხრე თანამგზავრი.

გავიდა კიდევ 24 წელიწადი და იმავე ნიკოლსონმა შენიშნა, რომ იუპიტერს—მზის სისტემაში ამ ყველაზე დიდ პლანეტას—ახლავს კიდევ ორი თანამგზავრი. ნიკოლსონის ახალი აღმოჩენა მოხდა ჩვენი დროის უდიდესი ტელესკოპის საშუალებით, რომლის გამადიდებელი შუშის დიამეტრი 2,5 მეტრს უდრის.

ახლად აღმოჩენილი ცის სხეულების თანდათანობით შესწავლა ჯერ კიდევ ბევრ დროს მოითხოვს, მაგრამ ისინი უდიდეს ინტერესს იწვევენ მეცნიერებაში. უკანასკნელად აღმოჩენილი მთვარეები ძალიან პატარები არიან: მათი განივი 20 კილომეტრს თუ მიაღწევს. შეადარეთ ისინი იუპიტერის მესამე ან მეოთხე თანამგზავრს, რომელთა დიამეტრი 5.000 კილომეტრს აღემატება.

მეოთხე თანამგზავრის ორბიტი თითქმის ემთხვევა შექვეს და მეშვიდე თანამგზავრის ორბიტებს. ის მოძრაობს იმავე მიმართულებით, როგორც მეექვსე და მეშვიდე თანამგზავრები და ირგვლივ უვლის იუპიტერს 260 დღის განმავლობაში.

შემდეგი ახლად აღმოჩენილი თანამგზავრი — მეთერთმეტე — მოძრაობს საწინააღმდეგო მიმართულებით, ისევე, როგორც მერვე და მეცხრე და იუპიტერს უვლის ირგვლივ 692 დღის განმავლობაში.

ამ სამი თანამგზავრის ორბიტები ძალიან ახლო არიან ერთმეორესთან.

ამრიგად, იუპიტერის ირგვლივ მოძრაობენ არა მხოლოდ ცალკეული თანამგზავრები, არამედ ორი ჯგუფი თანამგზავრებისა, რომლებიც შედგებიან სამსამი თანამგზავრისაგან. ერთი ამ ჯგუფთაგანი იუპიტერისაგან დაშორებულია 11 მილიონი კილომეტრით, ხოლო მეორე—24 მილიონი კილომეტრით.

ყველა ამას ასტრონომები მიჰყავს იმ აზრამდე, რომ იქნებ იუპიტერის ირგვლივ არის ჯაჭვი პატარა თანამგზავრებისა, მსგავსად ეგრეთწოდებულ ი ასტეროიდებისა, რომლებიც მოძრაობენ მარსისა და იუპიტერის ორბიტებს შორის.

საფიქრებელია, რომ იუპიტერთან კიდევ იქნება აღმოჩენილი ბევრი პატარა თანამგზავრი. შესაძლებელია ეს მიღწეულ იქნას იმ გიგანტური ტელესკოპით, რომლის გამადიდებელ შუშას ექნება ხუთმეტრიანი დიამეტრი და რომელსაც ამზადებენ ამჟამად ამერიკაში.

ქალაქების სახელწოდებანი

(გეოგრაფიული ბასარტობი)

სახოვე ამხანაგს ჩაიფიქროს რომელიმე ქალაქის სახელწოდება, რომელსაც გამოცვლილი აქვს სახელი.

მართალია, შენ არ იცი, თუ რომელი ქალაქი ჩაიფიქრა ამხანაგმა, მაგრამ მაინც შესძლებ ამ ქალაქის არა მარტო ახალი, არამედ ძველი სახელწოდების გაგებასაც. ამისათვის ამხანაგს აჩვენე ქვემოთოყვანილი 4 ცხრილი.

I	II	IV	VIII
ლენინგრადი	ფრუნზე	კრასნოდარი	მახაჩ-კალა
სტალინსკი	სტალინსკი	ცხაკაია	იოშკარ-ოლა
ცხაკაია	კიროვობადი	კიროვობადი	მიჩურინსკი
კალინინი	კალინინი	კალინინი	ორჯონიკიძე
იოშკარ-ოლა	მიჩურინსკი	კუბიშევი	კუბიშევი
ორჯონიკიძე	ორჯონიკიძე	წულუკიძე	წულუკიძე
წულუკიძე	მახარაძე	მახარაძე	მახარაძე
ლენინაკანი	ლენინაკანი	ლენინაკანი	ლენინაკანი

ამხანაგმა უნდა ვითხრას ამ ოთხი ცხრილიდან (I, II, IV და VIII) რომელშია მის მიერ ჩაფიქრებული ქალაქის სახელწოდება, შემდეგ შენ № 5 ცხრილის (გამომცნობი) საშუალებით ვაიგებ ჩაფიქრებული ქალაქის სახელწოდებას.

ამისათვის საკმარისია შეკრიბო რიცხვები, რომლებიც ცხრილების ზევით წერია, და ციფრების ჯამი მოგცემს ქალაქის სახელწოდებას № 5 ცხრილში.

ეთქვათ, მაგალითად, ჩაფიქრებულია ქ. ორჯონიკიძე როგორც ჩანს, იგი I, II და VIII ცხრილებშია. შეკრებ მათ I—II—VIII და მიიღებ 11.ს. მე-11 ქალაქი № 5 ცხრილში არის კავკავი. მართლაც, ქ. ორჯონიკიძის ძველი სახელწოდება კავკავია.

გამომცნობი

ცხრილი № 5

ძველი სახელწოდებანი

1. პეტროგრადი	9. ცარევი-კოკშისკი
2. პიშპევი	10. კოზლოვი
3. კუზნეცი	11. კავკავი
4. ეკატერინოდარი	12. სამარა
5. სენაკი	13. ხონი
6. ელიზავეტპოლი	14. ოზურგეთი
7. ტვერი	15. ალექსანდროპოლი
8. პეტროვსკი	